

Da ekspertene tok feil

Av Jon Kvalbein, Dagen 7. juli, 2010.

"Alt det som kan oppfinnes, er allerede oppfunnet," sa Charles H. Duell. Han var direktør for det amerikanske patentkontoret da han i 1899 oppfordret president McKinley til å nedlegge kontoret. Den tekniske utviklingen både før og siden er skjedd i et tempo som selv de fremste eksperter ikke kunne forutse. I dag kan vi more oss over eksempler på manglende samsvar mellom spådommer og resultater.

Da oppfinneren Thomas Edison hadde presentert sin glødelampe på en utstilling i Paris i 1878, uttalte Erasmus Wilson, professor ved Oxford Universitet i England: "Når utstillingen i Paris slutter, er det også slutt med det elektriske lyset. Vi kommer ikke til å høre mer om det." Etter at den amerikanske presidenten Rutherford B. Hayes i 1876 hadde deltatt ved en demonstrasjon av telefonen, hvor det ble ført en samtale mellom Washington og Philadelphia, uttalte han: "Det er en forbløffende oppfinnelse, men hvem vil noen gang gjøre bruk av den?" Året etter tilbød Bell å selge sin oppfinnelse til Western Union Telegraph Company for 100.000 dollar. Men selskapet var ikke interessert.

"Radioen har ingen fremtid", sa den kjente engelske fysikeren Lord Kelvin i 1897. Ja, selv Thomas Edison uttalte så sent som i 1922: "Radiomanien ... dør ut med tiden." Da fjernsynets oppfinner John Logie Baird i 1925 søkte kontakt med redaktøren av avisen Daily Express, gav redaktøren en av sine medarbeidere følgende ordre: "Gå for himmelens skyld ned i resepsjonen og kvitt oss med den galningen. Han sier at han har et apparat som kan sende trådløse bilder. Hold øye med ham – kanskje har han en barberkniv på seg!"

Da regnemaskinen ble introdusert, bemerket Thomas J. Watson, styreformannen i IBM: "Jeg tror at det er et marked for omkring fem slike maskiner." I tidsskriftet Populær Mekanikk, mars 1949, kunne man lese: "Mens en elektronisk maskin som ENIAC er utstyrt med 18 000 elektronrør og veier 30 tonn, vil fremtidens computere sikkert bare ha 1000 elektronrør og veie høyst 1,5 tonn." "Det er overholdet ingen til grunn at noe menneske skulle ha en computer innstallert i hjemmet," konstaterte Ken Olson, direktør for Digital Equipment Corporation på The World Future Society-konventet i Boston i 1977. I dag inneholder en lett bærbar laptop ingen elektronrør, den er langt kraftigere enn ENIAC og finnes i de fleste hjem i Norge.

Selv de fremste fysikere har kommet med feilaktige spådommer om fremtiden. I 1932 sa dr. Albert Einstein: "Intet tyder på at man noen gang vil kunne skaffe seg atomenergi. Det ville innebære at man skulle kunne spalte atomet etter behag." Professor Ernest Rutherford ved Cambridge University lyktes i 1933 å spalte atomet. Men han uttalte ved den anledning: "Den energien som produseres av atomet, er svært liten. Det er bare pølsevev når noen lufter tanken om å få en energikilde fra en atomreaksjon." Ikke mange år etterpå hadde vi både atombomber, atomkraftverk og atomdrevne ubåter.

Atomfysikken utløste for øvrig også urealistiske forventninger. General David Sarnoff, styreformann for The Radio Corporation of America, skrev i 1955: "Det kan tas for gitt at innen 1980 vil skip, fly, lokomotiver og biler bli drevet med atomkraft." Støvsugerfabrikanten Alex Lewyt, uttalte til The New York Times 10. Juni 1955: "Atomdrevne støvsugere vil sikkert være en realitet i løpet av ti år." Da noen uttrykte bekymring for sikkerheten ved atomkraftverk, beroliget guvernøren i Washington og tidligere formann for Atomenergikommisjonen, Dixy Lee Ray, folk med å si: "Et atomkraftverk er betydeligere sikrere enn et måltid mat, for hvert år blir 300 mennesker kvalt av sin egen mat."

Da Henry Ford i sin tid ville starte produksjon av biler, advarte direktøren for Michigan Savings Bank mot å investere penger i dette prosjektet: "Hester er her for å bli, automobilen er bare et motefenomen." Den fremtidige kapteinen for det store passasjerskipet Titanic, Edward J. Smith, uttalte i 1906: "Jeg kan ikke tenke meg noe forhold som vil kunne forårsake at et skip forliser ...

Moderne skipsbygging er så høyt utviklet at dette ikke kan skje.” Da en passasjer på Titanics jomfrutur i 1912 spurte en matros om det virkelig var slik at Titanic ikke kunne synke, svarte matrosen: ”Selv Vårherre vil ikke kunne få dette skipet til å synke.” Fire dager senere kolliderte Titanic med et isfjell og sank.

I Popular Science Monthly november 1888 la Joseph Le Conte, professor i naturhistorie ved Californias Universitet, fram følgende bevis på at en flymaskin var umulig: 1) Intet flyvende dyr veier mer enn 25 kg, dette er naturens øvre grense 2) Dyr er langt mer effektive enn maskiner som vi mennesker kan fremstille. Derfor kan vekten av en flyvende maskin ikke overskride 25 kg. 3) Samtidig må en maskin som skal kunne fly, veie minst 150-200 kg, medregnet fører og drivstoff. Derfor er en flyvende maskin, som hever seg opp, holder seg svevende og blir drevet frem av seg selv, en fysisk umulighet.

”Mennesket kommer ikke til å fly de neste 50 årene,” sa Wilbur Wright til broren Orville i 1901. Tre år senere klarte de to pionerene å holde en todekker i luften i 59 sekunder i North Carolina. ”Jeg tror ikke at en flygning over Atlanteren vil finne sted i vår tid,” sa den engelske bil- og flypioneren Charles Stewart Rolls i 1908. Samme året uttalte den amerikanske astronomen William Henry Pickering: ”Offentligheten forestiller seg gjerne kjempemessige flymaskiner som haster over Atlanteren med utallige passasjerer ... Slike forestillinger er absolutt intet annet en ren fantasi.” 21. mai 1927 fullførte Charles Lindbergh den første soloflygningen over Atlanteren. Han innledet med dette den transatlantiske flygningens tidsalder. Når vi kjenner flyets betydning i moderne krigføring, kan det passe å minne om hva marskalk Ferdinand Foch, lærer i strategi og sjef for det franske militærakademiet, uttalte i 1908: ”Flyvemaskiner er interessante leketøy, men har ingen militær verdi.”

I vår tid kan ingen ha oversikt over alt. Vi er avhengig av å kunne stole på eksperter. Som regel går det bra. Men historien bør lære oss at selv eksperters vurderinger kan vise seg å være gale.